

אהדת יונתן והעם את דוד נסיונות שאול להרוג את דוד (פרק יח)

וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית...
וַיִּטֹּל שָׁאוּל אֶת הַחֲנִית,

וַיִּטֹּל שָׁאוּל אֶת הַחֲנִית,
וַיֹּאמֶר: אֵפֶה בְּדָוִד וּבַקִּיר!

ספר שמואל-א

לא

טו

יב

ט

ד

א

פרק
יח

שמואל

שמואל

דוד

המלך שאול

כח-לא

במלחמה מול
הפלשתים
בגלבו

שאול ובעלת
האוב

טז-לא

קנאת שאול בדוד
מרדף אחר דוד ואנשיו

טז

שאול אינו
מציית לשמואל
במלחמת עמלק
עונשו הכבד

יג-יד

שאול
ובנו יונתן
במלחמה מול
הפלשתים
במכמש

יא

מוביל את העם
לישועת אנשי
יבש-גלעד
מנחש מלך עמון

ט-י

מחפש אתונות
ומוצא מלוכה

על המלך דוד בספר שמואל-א

כג-לא

נדודי דוד עם
אנשיו בברחם
מפני שאול

יח-כב

דוד חתן המלך
אהדת יונתן והעם את דוד
נסיונות שאול להורגו

יז

דוד וגלית

טז

נמשח
למלך
מנגן
ונושא כליו
של שאול

תקציר פרק יח

דוד ושאל מלחמת דוד וגולית שינתה באופן קיצוני את היחסים בין דוד לשאל. בפרקנו אנו שומעים לראשונה על כך ששאל עוין את דוד ומבקש לפגוע בו: בתחילת הפרק מסופר על הקשר בין דוד ליונתן. פסוקים אלו קשורים באופן ישיר אל הפרק הקודם כחלק מהמלחמה בגולית, והם מסכמים בחגיגות: "וַיֵּצֵא דָּוִד בְּכָל אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ שָׂאוֹל יִשְׁכִּיל וַיִּשְׁמְהוּ שָׂאוֹל עַל אֲנָשֵׁי הַמְּלָחָמָה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו כָּל הָעָם וְגַם בְּעֵינָיו עֲבָדֵי שָׂאוֹל".

דוד והעם לאחר הקרב הגדול יוצאות נשים מכל ישראל ושרות לפני שאל: "וַתַּעֲנִינָה הַנְּשִׁים הַמְּשַׁחֲקוֹת וַתֹּאמְרֶינָה הֲכָה שָׂאוֹל בְּאֶלְפֵוֹ וְדָוִד בְּרַבְבְּתָיו". האם הנשים שרו לכבודו של שאל או שמא לגלגו עליו? - לא לגמרי ברור. מה שברור הוא ששאל הבין את זה כלגלוג: "וַיַּחַר לְשָׂאוֹל מְאֹד... וַיֹּאמֶר נָתַנוּ לְדָוִד רַבָּבוֹת וְלִי נָתַנוּ הָאֲלָפִים וְעוֹד לוֹ אֶךָ הַמְּלוּכָה". התוצאה של השיר הזו הופכת להיות דרמטית: "וַיְהִי שָׂאוֹל עוֹיֵן אֶת דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וְהַלֵּאָה".

הניסיון הראשון של שאל לפגוע בדוד שאל מנסה לפגוע בדוד, ומשליך את חניתו אליו. שאל כנראה מבין שעשה טעות ומעביר את דוד למשרה אחרת. מעתה דוד לא ישמש אותו באופן קבוע ויהיה לידו אלא יהיה שר אלף מחוץ לבית המלוכה. כאשר שאל מבין שה' עם דוד הוא מתחיל לחשוש: "וַיִּרָא שָׂאוֹל מִלִּפְנֵי דָוִד כִּי הִיא ה' עִמּוֹ וּמַעַם שָׂאוֹל סָר".

הניסיון השני של שאל לפגוע בדוד שאל צריך לקיים את הבטחתו מהפרק הקודם ולהשיא את בתו לדוד. בו בזמן שהוא חושב על זה, הוא גם מתכנן איך להרוג את דוד: "וַיִּשְׂאוֹל אָמַר אֵל תְּהִי יָדִי בּוֹ וַתְּהִי בּוֹ יַד פְּלִשְׁתִּים". אך הסיפור הולך ומסתבר; דוד מסרב להצעתו של שאל. בינתיים מירב, בתו הבכורה של שאל, נלקחת על ידי אחר, וכעת המועמדת להינשא לדוד היא מיכל, שגם אוהבת את דוד. אחרי סבב סירובים נוסף דוד משתכנע ומוכן להתחתן עם משפחת שאל. שאל מבקש ממנו להביא 100 עורלות פלשתים, כחלק מהניסיון לפגוע בו (כך הפלשתים יפגעו בדוד תוך כדי הניסיון), ודוד מצליח להרוג 200 פלשתים בקלות, ומביא את עורלותיהם. שאל שוב מתוסכל וכועס.

אהדת יהונתן והעם את דוד (א-ה)

אהבת יהונתן את דוד (א)

וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶל שָׂאוּל (לאחר שדוד דיבר אל שאול בסוף הפרק הקודם)

וַנֶּפֶשׁ-יְהוֹנָתָן נִקְשְׂרָה בְּנֶפֶשׁ-דָּוִד,

וַיֶּאֱהָבֵהוּ יְהוֹנָתָן כְּנֶפֶשׁוֹ (=יהונתן אהב את דוד כמו את עצמו).

שאוול לוקח את דוד תחת חסותו, אהבה וברית בין יונתן לדוד (ב-ד)

וַיִּקְחֵהוּ שָׂאוּל בְּיָוֶם-הַהוּא, וְלֹא נָתַנּוּ לָשׁוּב בֵּית-אָבִיו (=אל בית-ישי שבבית-לחם).

וַיִּכְרַת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית (ברית של ידידות) בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כְּנֶפֶשׁוֹ.

וַיִּתְּפֹשֵׁט יְהוֹנָתָן אֶת הַמַּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד,

וּמַדְיֹו וְעַד חֲרָבּוֹ וְעַד קְשֵׁתוֹ וְעַד-חַגְרוֹ (=חגורה המחזיקה את החרב).

הצלחות דוד במשימות שנשלח ע"י שאול מעלות את קרנו בעיני כולם (ה)

וַיֵּצֵא דָוִד, בְּכֹל אֲשֶׁר יִשְׁלַחֵנּוּ שָׂאוּל וַיִּשְׁכֹּל (=יעליח)

וַיִּשְׂמְחוּ שָׂאוּל עַל אַנְשֵׁי-הַמְּלַחְמָה, וַיִּיטֵב בְּעֵינָיו כָּל הָעָם וְגַם בְּעֵינָיו עֲבָדֵי-שָׂאוּל

שירת הנשים גורמת לשאול להיות עוין את דוד (ו-ט)

1000

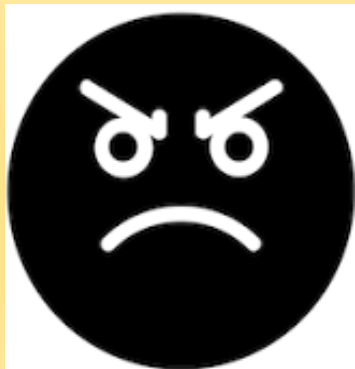
וַיְהִי בְּבֹאֵם בְּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת הַפְּלִשְׁתִּים:

וַתַּעֲנֶנָּה הַנָּשִׁים מְכֹל עָרֵי-יִשְׂרָאֵל לְשִׁיר וְהַמְחִלּוֹת (=ולרקוד)

לְקִרְאֵת שָׂאוּל-הַמֶּלֶךְ בְּתַפִּים בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁלְשִׁים (=כלי נגינה, אולי בעזרת משולש).

וַתַּעֲנִינָה הַנָּשִׁים הַמְשַׁחֲקוֹת (=שרו הנשים הרוקדות בשמחה) וַתֹּאמְרֵן:

הֲכָה שָׂאוּל בְּאַלְפָּו (=שאול הכה אלפי פלשתים) וְדָוִד בְּרִבְבֵּתָיו (=אבל דוד הכה עשרות אלפי פלשתים).

וַיַּחַר לְשָׂאוּל מְאֹד, וַיִּירַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר-הַזֶּה, וַיֹּאמֶר:

נָתַנּוּ לְדָוִד רֶבֻבוֹת, וְלִי נָתַנּוּ הָאֲלָפִים !?

וְעוֹד לוֹ אֵךְ הַמְּלוּכָה (=רק המלוכה נחוצה לו כדי לעלות עלי בכל !)

וַיְהִי שָׂאוּל עוֹיֵן (=מביט בעין רעה או בקנאה) אֶת דָּוִד, מֵהַיּוֹם הַהוּא וְהָלָא !

שלשה ניסיונות
מעד שאול
להרוג את דוד (י-כח)

ניסיון ראשון של שאול להרוג את דוד (י-יא)

הטלת
חנית

דוד

וַיִּסֹב (=הסתובב וברח) דָּוִד מִפְּנֵי פֶּעֱמִים !

שאול

וַיְהִי מִמַּחֲרַת:

וַתֵּעַל רוּחַ-אֱלֹהִים רָעָה אֶל שָׁאוּל

(רוח הגורמת לסערת רוח המלווה בהתנהגות שלילית)

וַיִּתְנַבֵּא בְתוֹךְ-הַבַּיִת.

וַדּוּד מְנַגֵּן בַּיָּדוּ כִּיּוֹם בַּיּוֹם, וַהֲחֲנִית בַּיָּד-שָׁאוּל.

וַיִּטֹּל שָׁאוּל אֶת הַחֲנִית,

וַיֹּאמֶר: אֵפֶה בְּדוּד וּבְקִיר !

(=אזרוק את החנית כך שתחדור את גוף דוד, ותנעץ בקיר)

שֶׁאוֹל יִרְא מִדּוֹד, ה' סֵר מֵעַם שְׁאוֹל (יב)

וַיִּרְא שְׁאוֹל מִלְּפָנֵי דָּוִד ! נִימוּק: כִּי הָיָה ה' עִמּוֹ, וַיִּמְעַם שְׁאוֹל סָר .

שֶׁאוֹל מִשְׁלַחוּ מֵעִלְיוֹ וּמִמְנַהֵו לְשֵׁר אֶלֶף (יג)

וַיִּסְרְהוּ שְׁאוֹל מֵעִמּוֹ, וַיִּשְׁמְהוּ לוֹ שֵׁר-אֶלֶף (=מִמּוֹנָה עַל יַחִידָה עֲבָאִית גְּדוּלָה).

דָּוִד מִצְלִיחַ בַּתְּפִקִּידִיו, ה' עִמּוֹ (יג-יד)

וַיֵּצֵא וַיָּבֵא לְפָנָיו הָעָם. וַיְהִי דָּוִד לְכָל-דֶּרֶכּוֹ מִשְׁכִּיל (=מִצְלִיחַ), וַח' עִמּוֹ.

שֶׁאוֹל יִרְא מִהֲצִלַּחַת דָּוִד (טו)

וַיִּרְא שְׁאוֹל אֲשֶׁר הוּא מִשְׁכִּיל (=מִצְלִיחַ) מְאֹד, וַיִּגָּר (=פָּחַד מְאֹד) מִפְּנֵיו.

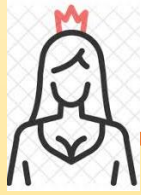
הָעָם אוֹהֵב אֶת דָּוִד (טז)

וְכָל-יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה אוֹהֵב אֶת דָּוִד ! נִימוּק: כִּי הוּא יוֹצֵא וְבָא לְפָנֵיהֶם.

ניסיון שני של שאול להרוג את דוד (יז-יט)

דוד	שאול
<p>וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שָׁאוּל: מִי אֲנֹכִי, וּמִי חַיִּי (=מה חשוב בכלל מה שעשיתי בחיי), (ומה חשיבותה בכלל של:) מְשַׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל, כִּי אֶהְיֶה חֹתֵן לַמֶּלֶךְ?!</p>	<p>וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל דָּוִד: הֲיֵנָה בְּתִי-הַגְּדוֹלָה מֵרַב, אַתָּה אֲתֵן לָךְ לְאִשָּׁה! הַתְנַאי: אִךְ הֲיִיחָה לִּי לְבֶן-חַיִל וְהִלָּחֵם מִלְּחָמוֹת-ה'! וְשָׁאוּל אָמַר (=בלבו): אֵל תְּהִי יָדֵי בּוֹ (=אבל, אלא) וְתִהְיֶה בּוֹ יָד-פְּלִשְׁתִּים!</p>
<p>וַיְהִי בַּעַת תֵּת (=כשהיו אמורים לתת) אֶת מֵרַב בֵּת-שָׁאוּל לְדָוִד (כנראה לאחר שדוד הכה פלשתים רבים) וְהָיָא נְתָנָה לְעֵדְרִיאֵל הַמְּחַלְתִּי לְאִשָּׁה (מפרק כא בספר שמואל-ב עולה שעדריאל זה הוא עדריאל בן ברזילי מ'מחולה' (כנראה בעבר הירדן). הערה: יש המזהים את ברזילי אביו של עדריאל עם ברזילי הגלעדי שתמך בדוד בעת מרד אבשלום כשהגיע דו למחניים (ראה שמ"ב פרקים: יז, יט)</p>	

שליחתו
ללוחמה בפלשתים
תמורת
מירב בתו

ניסיון שלישי של שאול להרוג את דוד (כ-כח)

שולח את דוד להרוג פלשתים ולהביא את ערלתם כתנאי לקבלת מיכל בת שאול

דוד	שאול
<p>וַיִּדְבְּרוּ עֲבָדֵי שָׁאֹל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וַיֹּאמֶר דָּוִד: הֲנִקְלָה בְּעֵינֵיכֶם (=האם דבר קל הוא בעיניכם הַתְּחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ, (בעוד ש:) וְאַנְכִי אִישׁ-רָשׁ (=עני) וְנִקְלָה (=מתנייחסים אלי בקלות, לא מכובד) !?</p> 	<p>רקע: וַתֵּאָהֵב מִיכַל בֵּת-שָׁאֹל אֶת דָּוִד וַיִּגְדּוּ לְשָׁאֹל, וַיֵּשֶׁר הַדְּבָר בְּעֵינָיו! וַיֹּאמֶר שָׁאֹל: אֲתַנְּנָה לוֹ, וְתָהִי-לוֹ לְמוֹקֵשׁ (=נישואיו עם מיכל ישמשו כפיתיון לכך ש:) וְתָהִי בּוֹ יַד-פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שָׁאֹל אֶל-דָּוִד: בְּשֵׂתִים תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם (=תתחתן עמי באמצעות שתי בנותיי, אם לא הסתדר העניין עם בתי הראשונה אז תתחתן עמי באמצעות בתי השנייה) וַיַּעַז שָׁאֹל אֶת עֲבָדָיו: דַּבְּרוּ אֶל דָּוִד בְּלֹט לֵאמֹר (=דברו עם דוד בסתר, בלי שיידע שאתם פועלים בשליחותי) הֲנִיחַ חֲפֵץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ וְכָל-עֲבָדָיו אֲחִבּוּךָ וְעַתָּה הַתְּחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ.</p>

שאול

ויאמר שאול:

כה תאמרו לדוד:

אין חפץ למלך במהר ("מהר" = כסף שהחתן נותן לאבי הכלה לפי החתונה)

כי (אלא הוא חפץ ב:) ב 100 ערלות-פלשתים

להנקם באיבי-המלך (=בפלשתים)

ושאול חשב להפיל את דוד ביד-פלשתים

דוד

ויגדו עבדיו לדוד את הדברים האלה,

וישר הדבר בעיני דוד להתחתן במלך

ויקם דוד וילך הוא ואנשיו, ויך בפלשתים 200 איש!

ויבא דוד את ערלתיהם,

וימלאום למלך (=השלימו במלואם את המספר 200)

להתחתן במלך

וינתן לו שאול את מיכל-בתו לאשה.

וירא שאול וידע כי ה' עם דוד, ומיכל בת-שאול אהבתהו

הערה: ערלה - ערלה - כיסוי עור סביב קצהו העליון של אבר מינו של הגבר. איתו נולדים. בברית המילה (גזירה) מסירים אותו. בימי קדם הרבה עמים היו נוהגים למול עצמם, לא רק היהודים. הפלשתים היו בין העמים היחידים באזור שלא נהגו למול. לכן פלשתים נקראים בתנ"ך פעמים רבות 'ערלים'. ערלה הייתה נחשבת ביוזון, ולהגיד "ערל" זה גנאי. שאול מבקש מדוד שיביא 100 ערלות פלשתים כלומר שיהרוג לפחות 100 פלשתים, כך תגדל ההסתברות שיהרג בידי הפלשתים.

שאול

שאול ממשיך לפחד מדוד, עוינותו אליו ממשיכה (כט)

וַיֵּאָסֶף (= ויוסף) שָׁאֹל לֵרְאֵא מִפְּנֵי דָוִד עוֹד,

וַיְהִי שָׁאֹל אֵיב אֶת דָּוִד כָּל-הַיָּמִים !

דוד

הצלחות דוד מול הפלשתים מייקרות את שמו (ל)

וַיֵּצְאוּ שָׂרֵי-פְלִשְׁתִּים, וַיְהִי מִדֵּי עֲאֲתָם,

שָׁכַל דָּוִד מְכַל עֲבָדֵי-שָׁאֹל

(=דוד הצליח להתמודד מול הפלשתים טוב יותר מכל עבדי שאול),

וַיֵּיָקֶר שְׁמוֹ מְאֹד !